

A MOZGÁS THE MYSTERY
MISZTÉRIUMA OF MOVEMENT

Tanulmányok Studies in Honor
Fügedi János tiszteletére of János Fügedi

Szerkesztők Editors

Pál-Kovács Dóra és Szőnyi Vivien

L'Harmattan

A kötet megjelenését támogatta a Nemzeti Kulturális Alap.

A szerkesztők munkáját az NKFIH K 124270 számú pályázata támogatta.

Fordító / Translation

Mészáros Tímea

Nyelvi lektor / Language Proofreader

Pál-Kovács Sándor

© Szerkesztők és szerzők, 2020

© L'Harmattan Kiadó, 2020

ISBN 978-963-414-680-3

A kiadásért felel a L'Harmattan Kiadó igazgatója.

A kiadó kötetei megrendelhetők, illetve kedvezménnyel megvásárolhatók:

L'Harmattan Könyvesbolt

1053 Budapest, Kossuth L. u. 14–16.

Tel.: (36) 1-267-5979

www.harmattan.hu, webshop.harmattan.hu

L'Harmattan France

7 rue de l'Ecole Polytechnique

75005 Paris

T.: 33.1.40.46.79.20

L'Harmattan Italia SLR

Via Bava, 37

10124 Torino–Italia

T./F.: 011.817.13.88

Tördelte: Csernák Krisztina

A borítótérp Ujvary Jenő munkája.

A nyomdai munkákat a Prime Rate Kft. végezte,

felelős vezető: Tomcsányi Péter.

VARGA SÁNDOR

A gazdasági, társadalmi és politikai kontextus- elemzés szükségessége a néptánckutatásban – A belső-mezőségi, hosszúhetényi, kapuvári és a végvári vizsgálatok tanulságairól

Bevezetés¹

A 2000-es évekig a magyar táncfolklorisztika a Kárpát-medencei tradicionális paraszti táncok vizsgálatánál leginkább a különböző tánc- és zenei divatoknak az európai művelődéstörténetben elfoglalt helyére, illetve ezek földrajz-történeti terjedésére reflektált. Az adatgyűjtést és az elemzést tekintve kevés figyelmet fordítottunk a vizsgált jelenségek kulturális, társadalmi, gazdasági és politikai kontextusainak lokális szinten történő elemzésére.² A funkcionista, esetleg kontextuális szemlélet a magyar néptánckutatásban az említett időszakig ritkán bukkant fel, és egyetlen korszakban sem vált meghatározóvá, illetve a magyar anyagra *átdolgozott* teóriává.³ Felföldi László – véleményem szerint túlságosan jóindulatúan – a funkcionista szemlélet megjelenését jelzi azokban a táncos kismonográfiákban, melyekben külön fejezet szól a vizsgált település, terület általános néprajzi, esetleg gazdaságföldrajzi jellemzőiről.⁴ Az illető szövegek ezeket azonban csak ritka esetben és csak említés szintjén kapcsolják össze a tánc kultúrával, szinte soha nem jelenítik meg olyan módon a kulturális, esetleg a társadalmi kontextust, hogy az segítse a táncos jelenségek értelmezését. Általában sematikus leírásokról, esetleg mozdulatok formai-strukturális elemzéséről van tehát szó, ahol a vizsgált táncanyag, táncos egyéniség vagy falusi táncélet, és az ezek mellett külön fejezetekben felvázolt gazdaságföldrajzi, társadalmi, kulturális háttér közötti kapcsolatok *megsejtését* az olvasóra bizzák a szerzők.⁵ Ezért funkcionista szemléletről, illetve

¹ A tanulmány alapjául szolgáló terepmunkák a K 124270 számú projekt keretében a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 kutatási pályázati program finanszírozásában valósultak meg.

² Pedig a nemzetközi példákra korán, már 1939-ben történik magyar részről reflexió. Lásd VARGA S. F. 2004.

³ Az 1940-es évek bizonyos törekvései ugyanebbe az irányba mutatnak (GÁBOR 1956; BELÉNYESY 1958; KAPOSI 1999; 2006: 24–25; MORVAY 2006: 15.), de később ez az irányzat háttérbe szorul.

⁴ FELFÖLDI 1997: 103.

⁵ Ezt a sematizmust kritizálja MaácZ László, és egyben a formai analízist jelöli meg új irányként, melyet Martin György tudományos programmá fejleszt. MAÁCZ 2006: 77; MARTIN 2006: 87.

kontextualitásról mint önálló értelmezési és módszertani eszme- és eszközrendszerekről ezen esetekben nem beszélhetünk.

Más értelmezési lehetőségek – amelyek például Köncei Csilla nyelvészeti paradigmákat felhasználó tanulmányaiban, Ratkó Lujza a tánc tartalmi elemzéseire tett iránymutatásaiban, valamint Andrásfalvy Bertalan a tánc személyiségfejlődésében játszott szerepéről szóló írásában bukkannak fel – nem váltak új tudományos programmá.⁶ Az új értelmezési lehetőségek keresésének hiányára, a nemzetközi kutatási horizonttól való eltávolodás veszélyeire Kürti László 1995-től kezdve több tanulmányában utalt már, felhívva a figyelmet a tánc társadalmi jelenségként való értelmezésének szükségességére.⁷ Ezek a felvetések igazából máig megválaszolatlanul maradtak. A lokális jelentésmezőt is figyelembe vevő értelmező, kontextuális szemléletmód végül hazánkban meglehetősen későn, a 2000-es években jelenik meg pregnánsan, leginkább fiatal tánckutatók tanulmányaiban.⁸

Az egyes tánckultúrákat mikroszinten is vizsgálni képes társadalomnéprajzi, szociálintropológiai irányultságot kiemelten fontosnak tartom az újabb táncfolklorisztikai kutatások és értelmezések szempontjából. Mivel a magyar táncfolkloristák tollából származó legtöbb írás a történelmi, gazdasági és társadalmi dinamikát jobb esetben csak makroszinten vizsgálja, a vizsgált tánckultúrákat sok esetben statikus módon, az archaizmusokra koncentrálva, a lokális vonásokat nem pontosan felfejtve mutatja be.⁹ Az 1990-es évektől máig tartó, a baranyai Hosszúhetyűben, a rábaközi Kapuváron és környékén, a Temes megyei Végváron (*Tormac*, Temes megye, Románia) valamint az erdélyi Mezőségben (*Câmpia Transilvaniei*) végzett kutatásaim tapasztalatai ugyanakkor azt mutatják, hogy a makroszinten történő vizsgálatok mellett a mikroszinten végzett kontextuselemzések is rendkívül fontosak a tánckultúra változásainak megértése szempontjából.

Az említett kutatásaim a magyar néptánckutatás azon útkeresései közé sorolhatók, melynek során a társadalmi, politikai és gazdasági kontextus egyre erőteljesebb figyelembevételével vizsgáljuk a tánckultúra egyes jelenségeit, így keresve magyarázatot például a táncok formai-strukturális átalakulására.

⁶ RATKÓ 2002; 2007; 2008; ANDRÁSFALVY 2007; KÖNCZEI 2009.

⁷ KÜRTI 1995; 2014.

⁸ A teljesség igénye nélkül: MOLNÁR 2005; 2011; VARGA S. 2007; 2011; 2014; 2015; 2016; 2017; 2018; DÓKA 2008; GERA–KARÁCSONY 2008; KAVECSÁNSZKI 2008; 2015; FÜGEDI–VARGA 2014; SZŐNYI 2014a; 2014b; 2016; SZÉKELY 2015; 2016; 2017; PÁL–KOVÁCS 2017.

⁹ Kavecsánszki Máté szerint Martin György a magyar táncdialektusok vizsgálatánál messzemenően figyelembe vette a társadalomtörténeti hátteret. KAVECSÁNSZKI 2014: 77. Kijelentését kiegészítve úgy gondolom, hogy Martin György az ide kapcsolható vizsgálataiban a magyar tánc kincsét Európa, illetve a Kárpát-medence társadalomtörténetébe helyezve makroszinten vizsgálta, míg egyes lokalitások, közösségek tánckultúrájának vizsgálata során a helyi politikai, gazdasági kontextus mikroszinten történő vizsgálata (is) szükséges. Pozitív ellenpéldaként Martin György bagyi vizsgálatát, a későbbi időszakból pedig Ratkó Lujza nyírségi monográfiáját kell megemlíteni. MARTIN 1955; RATKÓ 1996.

A hosszúhetényi, a kapuvári és a végvári kutatások tapasztalatairól

Egy korábbi írásomban a 20. századi hosszúhetényi paraszti tánc kultúra átalakulását igyekeztem egy tágabb társadalomtörténeti kontextusban bemutatni. A táncon kívül más, például a tárgyalkotó népművészet, a folklór és a társadalomnéprajz tárgykörébe tartozó kulturális jelenségeket is bevontam vizsgálatomba. A változásokat okozó impulzusok irányaival és dinamikájával kapcsolatban több megállapítást is tettem.

Árnyaltam például a magyar táncfolklorisztika egy korábbi megállapítását, miszerint a baranyai táncmesterek korai, 20. század eleji megjelenése nem zavarta az ekkor még életerős paraszti táncagyományt. A korai polgári társastáncok asszimilációja valóban gazdagította az ugrós-kanásztánc tánc típust, adataink azonban azt mutatják, hogy Hosszúhetényben ez a hatás meglehetősen rövid ideig, kb. az 1920-as évek elejétől az 1930-as évek elejéig érvényesülhetett. Az ugrós tánc típus fennmaradása itt sokkal inkább az intézményesített hagyományörzésnek köszönhető. Ugyanakkor a táncmesterek tevékenysége bizonyíthatóan felgyorsította más tánc típusok (például a régi lassú páros tánc), illetve régebbi táncos viselkedési formák eltűnését.¹⁰

A Kárpát-medencei parasztság tárgyalkotó népművészetének történeti változásaihoz hasonlóan a hosszúhetényi tánc kultúra alakulásában is három stíluskor szak különíthető el. A társadalmi elit és a parasztság hasonló ízlésvilágáról tanúskodó *régi stílus* virágzása után, a 18. század végétől jelenik meg az *új stílusú* népművészet, amely már a parasztságnak a többi társadalmi rétegtől való különbözni vágyását testesítette meg.¹¹ Az új, sajátosan paraszti stílusra jellemző, hogy sok idegen elem található benne. Igaz ez néhány, gazdaságilag sikeres település esetében az ezt követő korszakban is, ahol és amikor a zene és díszítőművészet mellett a tánc kultúrában is tapasztalható volt egy kései, expresszív kivirágzása a magyar paraszti kultúrának, ami extrovertált, túldíszített stílusjegyek elterjedését eredményezte.¹² A néprajzi szakirodalom példaként legtöbbször a kalocsai és a sárközi területeket említi, ahol a díszítőművészetben, viseletben, zenében és táncban egyaránt erőteljesen megmutatkoztak a *legújabb stílus jegyei*.¹³ Hosszúhetény tánc kultúrájára a nem túl távoli Sárköz és Kalocsa *legújabb stílusa* a rokoni szála kon, illetve a 20. század első harmadának hagyományörző mozgalmain keresztül is hatással lehettek.¹⁴ Az itt említett, extrovertált előadási stílusokat erősítő nép-

¹⁰ FÜGEDI-VARGA 2014: 125.

¹¹ HOFER-FÉL 1994: 31; FÜGEDI-VARGA 2014: 126.

¹² HOFER-FÉL 1994: 33; 39.

¹³ KÓSA 1998: 167–168; MARTIN 1995: 75; 78.

¹⁴ FÜGEDI-VARGA 2014: 127.

művészeti mozgalmak és népszínművek mellett kutatásra érdemes lehetőségként merült fel a két világháború közötti korszak népies elemeket felhasználó filmjeinek, filmhíradóinak vizsgálata, mivel ezek szintén hatást gyakorolhattak a hetényi, és ahogy az egy későbbi kutatásból kiderült, a kapuvári tánc kultúrára is.¹⁵

A hosszúhetényi és a kapuvári vizsgálat kiderítette, hogy a fiatalok számára szórakozási lehetőséget nyújtó tradicionális közösségi alkalmak (pl. fonó) helyett az első világháború után új társadalmi intézmények (olvasóköri, színjátszó csoportok stb.) alakultak. Ezek keretét és anyagi háttérét a két világháború között kialakuló, meglehetősen szoros-szigorú intézményrendszer biztosította, amelyen keresztül a társadalmi-politikai, oktatási és hitélet vezetői befolyásolni tudták a falu kulturális életét. Az 1950-es években a hagyományörző csoportok már rendkívül erős hatást gyakoroltak a lokális tánc kultúrára. Hosszúhetényben és Kapuváron a két világháború között intézményesített és máig kontinuus hagyományörző tevékenység nagyon sok, a 20. század első harmadában lassan feledésbe merülő tánc fennmaradásának kedvezett, ezeket viszont formai tekintetben bizonyos esetekben átalakítva, néhány elemet kiemelve, leegyszerűsítve, statikussá merevítve örökítette tovább.¹⁶ Ezek a jelenségek elsősorban a táncgyűttesek berkein belül nyertek folyamatosságot, a *hagyományműhelyek* szervezőinek pedagógiai és társadalmi aktivitása miatt azonban a falu populáris tánc kultúrájára is hatottak – ez főleg Hosszúhetény esetében tapasztalható.¹⁷ A kutatásaink során egyértelművé vált, hogy a koreográfiákba merevített *néphagyományok* a hetényi és a kapuvári identitás nagyon fontos elemei. Saját kultúrájuk ilyen jellegű reprezentációja megjelenik szinte minden, ehhez kapcsolódó beszélgetés során.

A fentebb említett folyamatok a polgárosodást elősegítő hatásmechanizmusokként értelmezhetők. Hasonlóként kell tekintenünk Hosszúhetény esetében a németekkel való együttélésből származó kulturális jelenségek átvételeire is.

A hetényi és kapuvári tánc stílusban, a táncok és a motívumok szintjén is tetten érhető változások tehát egy sokrétű folyamat következményei, melyben a gazdasági helyzet átalakulása, az országos politikai akaratképzésnek alávetett helyi kultu-

¹⁵ FÜGEDI–VARGA 2014: 127.

¹⁶ Hasonló jellemzőkről beszélhetünk a györgyfalvi, kalocsai, szanyi és vélhetően más, nagy múltra visszatekintő hagyományörző csoportok esetében is.

¹⁷ Érdekes módon a hagyományörző munka koordinálása és támogatása céljából létrejött országos szervezetek táncos szakemberei, és a táncfolkloristák döntő többsége is szembement ezzel a folyamattal. Az 1980-as évektől kezdve a fesztiválzsűrízéseken és országos továbbképzéseken egyre erősebben kértük számon a hetényi és szanyi hagyományörzőkön a régiesebb tánc stílus és motívumok használatát. Az archaizáló és esztétizáló szempontok érvényesítése mellett nem figyeltünk fel arra a körülbelül ötven éve zajló, organikus hagyományozódási folyamatra, ami a falusi tánc csoportból kiindulva az egész település kultúrájára jelentősen hatott, és amely végső soron a klasszikus folklor-törvényszerűségeknek több szempontból is jobban megfelel, mint a filmekről való visszatartása egyez, időben a mától már távol eső hagyományelemeknek.

rális intézmények és a hagyományőrző egyesületek működése mellett az együtt élő nemzetiségek hatásai egyaránt érvényesültek.

A táncos és zenei hagyományőrzéssel foglalkozó szervezetek nélkülözhetetlen alapját képezték a mai Romániában, Temes megyében található Végvár társadalmi és kulturális életének is. Vizsgálatom bizonyította, hogy az általuk elfogadott, közvetített műveltségi eszmények fontos építőköveivé váltak a végváriak lokális és etnikus identitásának. Programjaik tartalmát, kulturális és sok esetben társadalmi-politikai céljaikat a helyi egyházak és a falu magyar értelmisége határozta meg – a kapuvári és hosszúhetényi helyzethez hasonlóan. Ezek a tartalmak és célok sokszor a román állam kulturális befolyásával szemben fogalmazódtak, fogalmazódnak meg, erősítve ezzel a magyar etnikus öntudatot, ugyanakkor a többségi társadalommal szembeni elzárkózást is.

A végvári néptáncsoportok működését ma is etnikus felhangok kísérik. Több esetben vesznek részt politikai kampányokban, melynek vizsgálata kimutatta, hogy a megyei román és a helyi magyar pártok, sőt a 2010-es évektől kezdve a magyarországi kultúrpolitika is egyaránt használja és etnikus tartalommal ruházza fel a folklórt.¹⁸ A helyi táncsoportokhoz hasonlóan a hagyományápolásban, a kulturális örökség fenntartásában tevékenyen részt vevő református egyház is etnikus megvilágításban kezeli a tánc- és zenefolklórt, amely így fontos szerepet játszik a kisebbségi kultúrpolitikában.¹⁹

A végvári terepmunka során a *hagyomány* felhasználásának különböző szintjeivel (nemzetközi, országos, kisebbségi, határokon átívelő kistérségi, és lokális politikai szintekkel) kapcsolatban gyűjthettünk adatokat. A tudományos, reprezentációs, mindennapi és művészi szinteken egyaránt megjelenő folklorizmussal²⁰ kapcsolatban érdekes megfigyelni, hogy az alulról származó igények miképpen találkoznak a felülről (sok esetben a politika irányából) érkező igényekkel, és hogy bizonyos esetekben melyik hatás válik meghatározóvá. A faluban a 19. század második felében már kialakuló *operettes, lány* hagyományőrzés például leginkább reprezentációs (ritkább esetben művészi) folklorizmusként értelmezhető változásfolyamatot indított el. Ennek során az elmúlt több mint száz év alatt sok olyan kulturális elem (csárdás, keringő, magyarnóta stb.) került be a helyi populáris kultú-

¹⁸ Mindez folklórszimbólumok manipulálásán alapul, ami korábbi elnyomó rendszereknek (pl. fasizmus, kommunizmus) is sajátja volt. Ez a jelenség folklorizmusként is értelmezhető. GIURCHESCU 2001: 116–117.

¹⁹ A folklorizmus nemcsak a mai kultúrpolitikában, de például a szocialista és posztoszocialista országok művelődéspolitikájában is fontos szerepet töltött be. GIURCHESCU 2001: 117; KAVECSÁNSZKI 2014: 81–84.

²⁰ Bíró Zoltán kategóriáit használva a folklorizmus különböző megjelenési formái (tudományos, reprezentációs, mindennapi és művészi) élnek és éltek már a 20. század elején a faluban egymással érintkezve, illetve egymás mellett párhuzamosan. BÍRÓ 1987: 33–44.

rába, amely folklorizálódva a végvári 20. századi identitás rendkívül fontos részévé vált, így ez a jelenség egyfajta belső, *lentről érkező* igényből származik.²¹ Ezzel a szemlélettel került szembe a tudományos és a művészi folklorizmus kategóriáihoz rendkívül közel álló, Kodály Zoltán és Martin György tudományos munkásságával összecsengő *kemény*, formahű hagyományörzés.²² Ez Végváron egyértelműen *fentről*, illetve *kívülről* – a magyar néptáncmozgalom, később pedig a magyar kisebbségi politika által – támogatott igények hatására terjedt el és vált intézménnyé. A kutatás során az is érzékelhető volt, hogy a korábbi *lágý* és a későbbi *kemény* hagyományörzéssel kapcsolatban a falu társadalmát megosztó, komoly véleménykülönbség született. Manapság tapasztalható, hogy a végvári társadalom egyre nehezebben bír ellenállni a helyi értelmiségiek és az idősebb korosztály által nemkívánatosnak tartott külső kulturális hatásoknak, esetenként a többségi társadalom irányából érkező politikai nyomásnak. Ennek okai a tömegkommunikációs eszközök egyre nagyobb hatással bíró működése mellett a belső társadalmi kohézió meggyengülésében, a helyi társadalom megosztottságában keresendők.²³

Végvárt a magyar nyelvterület több, egymástól messze eső részéről származó telepések alapították a 18–19. században. Kutatásom során arra is kerestem a választ, hogy a kibocsájtó területek táncfolklorjának milyen maradványai voltak megtalálhatók a település tánc kultúrájában, és hogy a falu szervesen kapcsolódik-e az alföldi, Alsó-Tisza vidéki táncdialektushoz. A vizsgálat a bánáti településen szervezett hagyományörző táncélet (táncsoportok, egyesületek stb.) alakulásának, valamint a magyarországi színpadi tánc- és tánc házmozgalom intézményrendszerével fennálló kapcsolatának feltérképezését is szolgálta. A kutatás során kiderült, hogy a magyar állami oktatásban és programokban már a 19. század végén megjelenő, a nemzeti hagyományok megalkotását célzó törekvések hatásai korán elérték Végvárt, és egységesítő hatással voltak a helyi tánc kultúrára. Ezt bizonyítják például a tradicionálisnak számító táncokra vonatkozó lokális megnevezések. A *csárdást* és a *legényest* az általunk megkérdezett legidősebb

²¹ Vö. BÍRÓ 1987: 47.

²² VARGA S. 2018: 80. A hagyományörzés formájára vonatkozó *lágý* és *kemény* kategóriákról Hofer Tamásnál olvashatunk. Vitányi Iván nyomán Hofer a hagyományörzésnek két formáját különbözteti meg: a lágýt (könyved, szórakoztató, revü-szerű, elsősorban színpadra alkalmazott átmentése a népművészeti örökségnek), és a keményet. Ez utóbbi a kutatók által felgyűjtött kulturális jelenségek szinte változatlan formában történő megtanulását és interpretációját jelenti. Ilyen például a Bartók Béla, Kodály Zoltán és később Martin György által propagált módja a népművészeti örökség megőrzésének. HOFER 1989: 71.

²³ A társadalom egésze szempontjából *kognitív kisebbségnek* tekintett csoportok akkor lehetnek önállóan sikeresek, ha termékeny(nek látszó) alternatívát tudnak felmutatni a saját tagjaik számára. Hosszú távú fennmaradásukat a külső nyomás okozza, hiszen ez a belső szolidaritást erősíti. Ha a környezet közömbössé válik, akkor az adott közösség könnyen konfliktushelyzetbe kerülhet. Coenen-Hutner itt leírt gondolatait Bíró Zoltán és Gagy József idézik. BÍRÓ–GAGYI 1987: 179.

végváriak összefoglalóan *népi táncoknak* is nevezték, megkülönböztetve őket a szalontáncoktól és a szórakoztató táncoktól. Adataink azt mutatják, hogy az ide települtek tánc tudása, motívumkincse vélhetően már az 1800-as évek végén, az országos operettszínházakon, a helyi színelőadásokon éppen divatozó, és táncmesterek által is oktatott *magyar táncokhoz* (csárdás, magyar kettős stb.) idomult. A motívumkészlet ilyen jellegű homogenizációja valószínűleg az első világháború környékén befejeződhetett, a telepéseket kibocsájtó területek tánc kultúrájára jellemző sajátos formai jegyekről ugyanis a legidősebb adatközlőktől sem kaptunk információkat. Valószínűleg ez az egységesítés teremtett lehetőséget az ide települtek zavartalan együtt-táncolására is.

A hagyományteremtés különböző módjai

A végvári, a kapuvári és a hosszúhetényi *revival*-lel kapcsolatos vizsgálatok egyértelműen mutatják, hogy a *kemény*, formahű hagyományörzéssel kapcsolatban sokszor hangoztatott *autentikus néptánc* és *tiszta forrás* kifejezések mögött – a korábbi *lány* irányzathoz hasonlóan – szintén egyfajta konstruált hagyomány áll. A táncoktatók az archív táncfilmekben látható motívumokat, motívumsorokat a lehető legpontosabban másolva próbálnak rekonstruálni egy múltbeli mozgáskultúrát, melynek a lényegi sajátossága a folyamatos változás volt. Az ellentmondás abban rejlik, hogy a magyar táncfolklorisztikában és néptáncmozgalomban uralkodó kánon által elvárt rekonstrukciós elv (a másolás) alkalmazása statikus állapotú, kimerevített képek újratermelését eredményezi.

További probléma, hogy a ránk maradt archív táncfelvételek nincsenek pontosan dokumentálva, a kontextus ismeretének hiánya félrevezeti a kutatót és a táncost, akik így a helyes társadalomtörténeti elemzés helyett a paraszti múlt egyfajta, egyoldalúan pozitívnak gondolt, problémamentes mitológiáját teremtik meg újra és újra. A megtanult kulturális jelenségek új jelentésmezőkbe (néptáncpróba, színpadi előadás, táncház stb.) helyezve új funkciókat, jelentéseket nyernek, ezekről azonban igyekszünk nem tudomást venni. Erősítjük a tánc extrovertált, bemutató jellegét, így olyan esztétikai jellemzőket kölcsönzünk neki, amelyek korábban nem voltak rá jellemzők. Mindezekkel párhuzamosan a paraszti táncokat a lokalitás szintjéről nemzeti szintre helyezzük át, lehetőséget nyújtva arra, hogy a politikai propagandák eszköztárában is helyet kaphassanak.

Egyoldalú képet kapnánk azonban, ha ezeket a folyamatokat csak kritikusan szemlélnénk. A formát tekintve beszélhetünk ugyanis minőségbeli, esztétikai különbségről, hiszen a *kemény* hagyományörzés a *lány* megközelítésnél sokkal alaposabb és magasabb fokú zenei és tánctechnikai ismereteket igényel. A nehezebb-

ben kivitelezhető tánclépések, a bonyolultabb, ezért nehezebben memorizálható táncfolyamatok és térhasználati formák hosszabb tanulási folyamatot igényelnek, jobban fejleszthetik az improvizációs készséget, testtudatot. Emellett fontos azt is megjegyezni, hogy a vizsgált településeken a helyi kulturális örökség ápolására, egyben hosszú távon is jól működni képes közösségek kialakítására a néptánc csoportokon kívül alig van esély. A helyi szülők és oktatók egyaránt kiemelik, hogy a tánc csoportok fontos szerepet töltenek be gyermekeik életében. A belföldi és külföldi utazások, nyári tánc táborok, sikeres szereplések vonzóknak bizonyulnak, de az igazi értéke e csoportoknak az, hogy közösségekben gyakorolhatnak egy olyan önkifejezési módot, művészeti tevékenységet, melyhez az idősebb generáció is pozitívan viszonyul. Ezáltal a lokális társadalmat megszilárdító, szoros érzelmi kötöttségek alakulhatnak ki – ahogy ezt a helyiek többször meg is jegyzik.

A mezőségi kutatások tapasztalatairól

Egy 2013-ban publikált írásomban arra igyekeztem ráirányítani a figyelmet, hogy a Mezőség északi és nyugati részein élő közép- és kisbirtokos arisztokrata réteg mennyire fontos szerepet játszott a terület tánc kultúrájának alakulásában.²⁴ A mezőségi nemesi családok nagy társadalmi mobilitásuknak köszönhetően sok esetben közvetlen kapcsolatban álltak az európai nagyvárosokban élő arisztokráciával és polgársággal, így szerepük az új európai divatok elterjesztésében nem elhanyagolható. Fokozottabban igaz lehet ez a nemzeti romantika elemeinek közvetítésére: az új nemzeti tánc típusok (verbunk, csárdás), illetve azok kísérőzenéjének 19. század végi elterjedése, a népies mütáncok, valamint a polgári társastáncok megjelenése a Mezőségen részben a helyi nemességnek is köszönhető.²⁵ A mezőségi falusi társadalmak tánc- és zenei kultúrájának vizsgálatakor nem hagyhatók tehát figyelmen kívül sem a nemességgel, sem a várossal fenntartott közvetlen kapcsolatok. A kutatás nagyobb távlati lehetőségeket is rejt magában, hiszen a városi és nemesi kulturális minták, a dzsentri világ jellemzői a 20. század második felében is továbbéltek a magyar társadalom elit rétegeiben, sőt összefüggésben állnak a magyarsággal kapcsolatban kialakult sztereotípiákkal (a vendéglátás kultusza, díszes öltözködés, rátarti magatartás stb.) is.²⁶

A meglehetősen zárt, tradícióihoz mereven ragaszkodó mezőségi paraszti társadalomra vonatkozó jelenlegi tudásunk szerint ezen a területen a megkésve jelentkező polgári tagozódás lassan és kis mértékben érezte *organizációs* hatásait, egy sajátos irányú társadalomfejlődést okozva, amelyben a korábbi tradicionális

²⁴ VARGA S. 2013.

²⁵ VARGA S. 2013: 479.

²⁶ VARGA S. 2013: 480.

kultúra és társadalom archaikus elemeinek, eszméinek, szabályainak tömege maradt fenn. Ilyen archaizmusnak tűnik a táncos vendéglátás szokásköre. Az ezzel kapcsolatos vizsgálatomban rámutattam arra, hogy az 1960-as évekig működő hétvégi táncalkalmak szervezésében az aktív táncos akcióközösség elsősorban a táncrendező legények és lányok csoportját jelentette. A hétvégi táncrea érkező vendégek más szociális szegmensek képviselői voltak: *más falusi*, *más utcai* vagy eltérő etnikumú látogatók, házasemberek, katonaviselt legények stb.²⁷ A mezőszéki táncos vendéglátás szokáskörével kapcsolatban tehát hangsúlyosan jelenik meg a terület, az etnikumok és a korosztályok szerinti elkülönülés, de szembetűnőek a nemi szerepek közötti különbségek is. A lányok jelenléte a táncon sokszor a teljes jogú táncos és a vendég közötti átmeneti, liminális állapotként értelmezhető, hiszen csak a legények által megszabott keretek, feltételek között, megfelelő magatartási szabályok betartásával szórakozhattak, ismerkedhettek. A lokális társadalmi kohéziót elősegítő egyfajta kiskapuként értelmezhetők a táncos vendéglátás átmeneti rítusai, amelyek a legtöbb esetben aprólékosan kidolgozottak, jól szabályozottak voltak. Ezekben a mauss-i értelemben ún. *totális társadalmi jelenségek*ben egyszerre jelennek meg a vallási, jogi, erkölcsi és gazdasági intézmények, esztétikai többletjelentésekkel kísérve.²⁸ A táncos vendéglátás szokása tehát mint totális társadalmi tény fontos funkciót töltött be a mezőszékiek kapcsolatrendszerének működtetésében.²⁹ A hétvégi táncalkalmon részt vevő különböző társadalmi csoportok kapcsolataiban egyszerre jelennek meg szimbolikusan a szegregációra való törekvések, a különböző identitások, ugyanakkor az egymással való kapcsolatremények lehetőségei is.³⁰ A táncos vendéglátás szokásának történetét a későbbiekben annak tágabb, folyamatosan változó társadalmi-kulturális jelentésmezéjében kellene vizsgálni, melyben az itteni tánckultúra a 19–20. század folyamán létezett.

Útkeresés

Hosszúhetényben, Kapuváron és Végváron már a 20. század elején, az erdélyi Belső-Mezőségen pedig a két világháború között megjelent a szervezett hagyományörzés. A táncos és zenei *revival*-lel foglalkozó, egymással szoros kapcsolatban álló szervezetek nélkülözhetetlen alapját képezték a vizsgált települések társadalmi és kulturális életének. Az általuk elfogadott, közvetített műveltségi eszmények a lokális és etnikus identitás fontos alapjává váltak. Programjaikra, kulturális, tár-

²⁷ VARGA S. 2017: 289.

²⁸ MAUSS 2000: 332.

²⁹ VARGA S. 2017: 295.

³⁰ VARGA S. 2017: 295–296.

sadalmi-politikai céljaikra az oktatás és a hitélet helyi intézményei nagy hatással voltak és vannak, működésükkel politikai, erkölcsi és kulturális elképzeléseket közvetítve a falu felé.

Továbbgondolásra érdemesnek tartom ezért a Fél Edit által a magyar néprajzban felvetett organikus (lokális, paraszti) és organizált (kívülről érkező, polgári) társadalomszervezetek szembeállításának modelljét.³¹ Ennek keretében nemcsak a külső hatásokkal való szembehelyezkedés, az elzárkózás, hanem a találkozás és az abból adódó változások történetét is kutathatjuk.³²

Az itt ismertetett munkáim során folyamatosan igyekeztem szem előtt tartani, hogy a paraszti réteget nem lehet a társadalom többi részétől függetlenül kezelni, illetve, hogy maga a táncművészet is egy nagyobb, átfogó kulturális rendszer része. A kulturális változások mindig komplex folyamatok, amiket nem lehet kizárólag egyetlen külső hatással vagy éppen belső invencióval magyarázni.

A fent leírt kutatásokkal kapcsolatban tanulságként elmondhatjuk: a hagyományörző csoportok történetének és a helyi kulturális és társadalmi környezetre gyakorolt hatásának kutatása mellett a modernitás és a jelenkor tánc- és zenekultúrájának vizsgálatát is rendkívül fontos lenne elkezdni.³³ Egyes települések, közösségek populáris táncművészetének értelmezése, vagy akár csak egy táncos esemény hiteles bemutatása a társadalmi, gazdasági és politikai jelentésmező ismerete nélkül nem végezhető el megnyugtató módon.³⁴ A folyamatosan változó táncművészetben belül a táncművészet átalakulásának nyomon követése azonban csakis a lehető legnagyobb objektivitást biztosító tudományos módszerekkel lehetséges.³⁵ A társadalomtudományi megközelítések, valamint a tánc és a tánczene

³¹ FÉL 1948. A kérdés nem csak a magyar táncfolklorisztika fejlődése, útkeresése szempontjából fontos. A magyar néprajz berkein belül többször felmerülő vita a szűkebb vagy a tágabb társadalmi kontextus vizsgálatának fontosságáról a mai napig nem rendeződött megnyugtatóan. Vö. SÁRKÁNY 2000: 52; 64. Paládi-Kovács Attila szerint például a népi kultúra vizsgálatakor mellőzni lehet a parasztságtól meglehetősen távol és elhatárolódva élő arisztokráciát. PALÁDI-KOVÁCS 2000: 141.

³² Nagy Olga kiváló munkájában több erdélyi falu saját hagyományaihoz és a városi kulturális hatásokhoz való eltérő viszonyulását vizsgálta. NAGY 1989.

³³ Érdemes lenne például megfigyelni, hogy az 1960-as és az 1970-es években készített táncfilmekre támaszkodó iskolai oktatás hatására tapasztalhatók-e változások Hosszúhetény táncművészetében.

³⁴ Gyáni Gábor felhívja a figyelmet a szemlélet gyenge pontjaira: a kontextusok szerinte olyan „értelmezett szituációk”, amelyek a kutatói szelekció és bizonyos nézőpontok eredményeiként jönnek létre. A megfelelő kontextus kiválasztása többnyire attól függ, mit kívánunk megérteni és megmagyarázni. A kontextualizálás tehát egy elvont szellemi folyamat, ami könnyen eltávolodhat a vizsgált jelenség eredeti értelmétől. GYÁNI 1997: 57. Tovább folytatva: „tekintve, hogy valamiféle kontextus hiányában semmiről sem adható értelmes, racionálisan igazolható magyarázat, a törvényalkotó megismerés sem mentesül a kontextualizálás időnkénti kényszerétől. [...] Implicite ugyanis mindannyian *kontextualisták* vagyunk. A kérdés inkább az, vajon *jó* kontextualisták vagyunk-e, tehát a megfelelő kontextust választjuk-e?”. GYÁNI 1997: 51.

³⁵ FÜGEDI 2018.

formai-strukturális sajátosságait alaposan megismerni képes etnokoreológiai vizsgálati módszerek együttes használata vált tehát napjainkban szükségessé. Ennek feltétele a mára már rendkívül szerteágazó tudásanyag miatt a táncot különböző oldalról megközelítő szakemberek kooperációja. Véleményem szerint szaktudományunk ezen a módon nyerhet leginkább társadalmi hasznosságot, illetve csak ezen az úton érhet el igazán tudományos elismertséget.

Irodalom

ANDRÁSFALVY Bertalan

2007 Gondolatok a táncról és táncedvről. In BARNÁ GÁBOR – CSONKA-TAKÁCS Eszter – VARGA SÁNDOR (szerk.): *Táncgyománny: átadás és átvétel. Tanulmányok Felföldi László köszöntésére*. Szeged: SZTE Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék. 25–31.

BELÉNYESY Márta

1958 *Kultúra és tánc a bukovinai székelyeknél*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

BÍRÓ Zoltán

1987 Egy új szempont esélyei. In BÍRÓ Zoltán – GAGYI József – PÉNTEK János (szerk.): *Néphagyományok új környezetben. Tanulmányok a folklórizmus köréből*. Bukarest: Kriterion Könyvkiadó. 26–48.

BÍRÓ Zoltán – GAGYI József

1987 „Mi főleg csináltuk, mások magyarították.” Montázs a táncház-jelenségről. In BÍRÓ Zoltán – GAGYI József – PÉNTEK János (szerk.): *Néphagyományok új környezetben. Tanulmányok a folklórizmus köréből*. Bukarest: Kriterion Könyvkiadó. 162–183.

DÓKA Krisztina

2008 „Már mi hoztuk bé divatba...” Egy maroszéki falu táncéletének átalakulása a XX. században. In FELFÖLDI László – MÜLLER ANITA (szerk.): *Hagyomány és korszerűség a néptáncutatásban. Pesovár Ernő emlékezete*. Budapest: MTA Zene-tudományi Intézet. 59–80.

FELFÖLDI László

1997 A funkció vizsgálata a magyar néptáncutatásban. In KÖVÁGÓ Zsuzsa (szerk.): *Táncstudományi Tanulmányok 19*. Budapest: Magyar Táncstudományi Társaság. 100–108.

FÉL Edit

1948 *A magyar népi társadalom életének kutatása*. Budapest: Néptudományi Intézet.

FÜGEDI János

2018 Egyidejű mozdulatesemények, párhuzamos témák, térbeli ellentétek: A néptánc összehasonlító tartalmi elemzése. *Ethnographia* 129. évf. 1. sz. 69–101.

FÜGEDI János – VARGA Sándor

2014 *Régi táncművészet egy baranyai faluban*. Budapest: L'Harmattan, MTA BTK Zenetudományi Intézet.

GÁBOR ANNA

1956 Társadalmi jelenségek a néptáncművészetben. *Táncművészet* 6. évf. 8. sz. 366–370.

GERA Botond – KARÁCSONY Zoltán

2008 A hagyományátadás szerepe ma a tyukodi cigányoknál. In FELFÖLDI László – MÜLLER Anita (szerk.): *Hagyomány és korszerűség a néptáncművészetben. Pesovár Ernő emlékére*. Budapest: MTA Zenetudományi Intézet. 45–58.

GIURCHESCU, Anca

2001 The Power of Dance and Its Social and Political Uses. *Yearbook for Traditional Music* 33. pp. 109–121.

GYÁNI Gábor

1997 Kontextus és kontextualizáció a történetírásban. In GYÁNI Gábor: *Relatív történelem*. Budapest: Typotex. 49–65.

HOFER Tamás

1989 Paraszti hagyományokból nemzeti szimbólumok – adalékok a magyar nemzeti műveltség történetéhez az utolsó száz évben. *Janus* 6. évf. 1. sz. 59–74.

HOFER Tamás – FÉL Edit

1994 *Magyar népművészet*. Budapest: Corvina.

KAPOSI Edit

1999 *Bodrogköz táncai és táncélete 1946–1948*. Budapest: Planétás.

2006 (1947) A néptáncművészet újabb feladatai. In FELFÖLDI László – KARÁCSONY Zoltán (szerk.): *Magyar táncfolklórisztikai szöveggyűjtemény II/A*. Budapest: Gondolat, Európai Folklór Intézet. 22–27.

KAVECSÁNSZKI Máté

2008 A konyári sóstófürdő táncélete. In HORVÁTH László (szerk.): *Fejértótól Messzelátó-Sóstóig. Néprajzi tanulmányok Hosszúpályi külterületéről*. Hosszúpályi: Bódi István Falumúzeum. 54–74.

2014 Tánc és politika. Szempontok a táncművészet és a politikai akaratképzés közötti kapcsolat értelmezéséhez. *Híd* 3. sz. 74–89.

2015 *Tánc és közösség*. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.

KÓSA László

1998 *Paraszti polgárosulás és a népi kultúra táji megoszlása Magyarországon (1880–1920)*. Budapest: Planétás.

KÖNCZEI Csilla

2009 *Táncművészet irások 1987–2004*. Kolozsvár, Cluj: Editura Fundației Studiilor Europene.

KÜRTI László

- 1995 Antropológiai gondolatok a táncról. In ZAKARIÁS Erzsébet (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 3.* Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság. 137–153.
- 2014 Táncantropológia és kritikai táncstudomány. *Magyar Tudomány* 175. évf. 6. sz. 740–748.

MAÁ CZ László

- 2006 (1961) A magyar tánc kutatás múltja és jelene. In FELFÖLDI László – KARÁ CSONY Zoltán (szerk.): *Magyar táncfolklorisztikai szöveggyűjtemény II/A.* Budapest: Gondolat, Európai Folklor Intézet. 69–78.

MARTIN György

- 1955 *Bag táncai és táncélete.* Budapest: Művelt Nép Tudományos és Ismeretterjesztő Kiadó.
- 1995 *Magyar tánc típusok és táncdialektusok.* 2. kiadás. Budapest: Planétás.
- 2006 (1965) Beszámoló a Népművészeti és Népművelési Intézetben végzett tánc kutatás munka eredményeiről. In FELFÖLDI László – KARÁ CSONY Zoltán (szerk.): *Magyar táncfolklorisztikai szöveggyűjtemény II/A.* Budapest: Gondolat, Európai Folklor Intézet. 79–92.

MAUSS, Marcel

- 2000 Tanulmány az ajándékról. Az ajándékcseré formája és értelme az archaikus társadalmakban. In MAUSS, Marcel: *Szociológia és antropológia.* Budapest: Osiris Kiadó. 195–343.

MOLNÁR Péter

- 2005 A tánc ház mítosza és valósága: amit a 21. század néprajzosa Széken talál. In FEISCHMIDT Margit (szerk.): *Erdély-(de)konstrukciók.* Budapest, Pécs: Néprajzi Múzeum, Pécsi Tudományegyetem Kommunikáció és Médiatudományi Tanszék. 123–142.
- 2011 „...a néptáncot átalakították...” Hagyomány és modernizáció egy erdélyi falu tánc kultúrájában. In VARGA Sándor (szerk.): „A visai Kőrös alatt...” Tanulmányok egy erdélyi, mezősegi falu népi kultúrájáról. *Belvedere Meridionale* 33. évf. 1. sz. 48–76.

MORVAY Péter

- 2006 (1949) A népitánc-kutatás két esztendeje. In FELFÖLDI László – KARÁ CSONY Zoltán (szerk.): *Magyar táncfolklorisztikai szöveggyűjtemény II/A.* Budapest: Gondolat, Európai Folklor Intézet. 15–21.

NAGY Olga

- 1989 *A törvény szorításában.* Budapest: Gondolat.

PALÁDI-KOVÁCS Attila

- 2000 Kisenemesi társadalom és kultúra. In PALÁDI-KOVÁCS Attila (szerk.): *Magyar Néprajz VIII. Társadalom.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 138–173.

PÁL-KOVÁCS Dóra

- 2017 A tánc az egyéni idő tükrében. In BENE Sándor – DOBOS István (szerk.): *Az idő alakzatai és időtapasztalat a magyarságtudományokban*. Budapest: Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság. 54–64.

RATKÓ Lujza

- 1996 „Nem úgy van most, mint vót régen...” *A tánc mint tradíció a nyírségi paraszti kultúrában*. Nyíregyháza, Sóstófürdő: Sóstói Múzeumfalú Baráti Köre.
- 2002 A néptánc tartalmi elemzése. In ALMÁSSY Katalin – ISTVÁNOVITS Eszter (szerk.): *A nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve 44*. Nyíregyháza: Jósa András Múzeum. 257–265.
- 2007 Azért jöttem ide karikázni... A nagybőjti karikázó tartalmi elemzése. In BARNA Gábor – CSONKA-TAKÁCS Eszter – VARGA Sándor (szerk.): *Táncagyomány: átadás és átvétel. Tanulmányok Felföldi László köszöntésére*. Szeged: SZTE Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék. 43–52.
- 2008 A néptánc kutatás hagyományos és új útjai a XXI. században. In FELFÖLDI László – MÜLLER Anita (szerk.): *Hagyomány és korszerűség a néptánc kutatásban. Pesovár Ernő emlékezete*. Budapest: MTA Zenetudományi Intézet. 23–36.

SÁRKÁNY Mihály

- 2000 A társadalomnéprajzi kutatás hazai története. In PALÁDI-KOVÁCS Attila (szerk.): *Magyar Néprajz VIII. Társadalom*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 29–66.

SZÉKELY Anna

- 2015 Az autentikusság és hitelesség kérdésének vizsgálata három magyarországi néptáncverseny kapcsán. In SIMON András (szerk.): *DiákKörKép 2. Tudományos diákköri írások a néprajz szegedi műhelyéből*. Szeged: SZTE BTK. 26–46.
- 2016 Az „adatközlők” szerepe az erdélyi népzene- és néptánc táborkokban. In BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor – NÉMETH András – PERGER Gábor (szerk.): *Tánc és Társadalom*. Budapest: Magyar Táncművészeti Főiskola. 181–189.
- 2017 Erdélyi táncos-zenész adatközlők „testközelből”. GLÁSSER Norbert – TAKÁCS Gergely (szerk.): *DiákKörKép 3. Tudományos diákköri írások a néprajz szegedi műhelyéből*. Szeged: Solymossy Sándor Egyesület, SZTE Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék. 51–74.

SZŐNYI Vivien

- 2014a A magyarországi táncművelés hatása egy moldvai csángó település tánc-kultúrájára. In VAJDA Zoltán (szerk.): *Tehetségek a tudomány horizontján. Válogatás a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara hallgatóinak tudományos munkáiból*. Szeged: SZTE BTK. 295–309.
- 2014b A moldvai csángó magyar táncok funkcionális és formai-stiláris változásai. In BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (szerk.): *Alkotás – befogadás – kritika a táncművészet-*

ben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban. Budapest: Magyar Táncművészeti Főiskola. 180–188.

- 2016 Hatalom és erkölcs a moldvai csángó tánckultúrában. In BOLVÁRI-TAKÁCS Gábor (szerk.): *Tánc és Társadalom.* Budapest: Magyar Táncművészeti Főiskola. 190–196.

VARGA Sándor

- 2007 Tánccosok és zenészek közötti kapcsolat a Mezőségen. In BARNA Gábor – CSONKA-TAKÁCS Eszter – VARGA Sándor (szerk.): *Tánc hagyomány: átadás és átvétel. Tanulmányok Felföldi László tiszteletére.* Szeged: SZTE Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék. 83–99.
- 2011 A tánc tanulás és annak társadalmi háttere egy mezősi faluban. In VARGYAS Gábor (szerk.): *Párbeszéd a hagyománnyal. A néprajzi kutatás múltja és jelene.* Budapest, Pécs: L'Harmattan, PTE Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszék. 201–213.
- 2013 A nemesi kultúra hatásai a mezősi paraszti műveltségre táncban és zenében, *Ethnographia* 124. évf. 4. sz. 471–484.
- 2014 A tánc házas turizmus hatása egy erdélyi falu társadalmi kapcsolataira és hagyományaihoz való viszonyára. In KÖNCZEI Csongor (szerk.): *Az erdélyi magyar táncművészet és tánc tudomány az ezredfordulón II.* Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet. 105–128.
- 2015 Térhasználat a mezősi tánccos házban. In BEREZKI Ibolya – CSERI Miklós – SÁRI Zsolt (szerk.): *Ház és ember. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Évkönyve 27.* Szentendre: Szabadtéri Néprajzi Múzeum. 87–100.
- 2016 Zenészfogadás az erdélyi Mezőségen. In Kiss Gábor (szerk.): *Zenatudományi Dolgozatok 2013-2014.* Budapest: MTA BTK Zenatudományi Intézet. 251–287.
- 2017 „Adjátok meg a bücsületet a vidéki legényeknek!” A tánccos vendéglátás szokásai az erdélyi Mezőségen. *Ethnographia* 128. évf. 2. sz. 287–301.
- 2018 *Végvár tánckultúrája a változó időben.* Budapest, Szeged: SZTE Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, MTA BTK Zenatudományi Intézet.

VARGA Sándor Frigyes

- 2004 (1938) A tánc néprajzi vizsgálata. In KARÁCSONY Zoltán (szerk.): *Magyar táncfolklorisztikai szöveggyűjtemény I.* Budapest: Gondolat, Európai Folklor Intézet.

**The Necessity of Economic, Social and Political Context Analysis
in Folk Dance Research – Conclusions of Research in Belső-Mezőség,
Hosszúhetény, Kapuvár and Végvár**

In the analysis of traditional peasants' dances from the Carpathian Basin, Hungarian folkloristics has mainly focused on the different dance and music fashions' place in European cultural history and geographical-historical distribution. Regarding data collection and analysis, we have not paid due attention on the national or local analysis of the social, cultural and political context of the phenomena in question. However, my research since 1990 up to now show that micro and macro level context analyses are very important in understanding changes in dance culture. The organized preservation of tradition appeared in Hosszúhetény, Kapuvár and Végvár in the beginning of the 20th century, and in Vise between the two world wars. Closely connected organizations that aimed to revive dance and music culture played an essential role in the cultural life of the said places. Cultural ideals they recognize, and transfer had become building bricks of local and ethnic identity. The content of their programmes and their cultural, often social-political goals were determined by local churches and village intellectuals who communicated the visions, cultural ideals and political agendas of the parties in power.